

De wonderbaarlijke reis naar Le Carla Bayle

Het jaar, dat achter ons ligt, 2021, zou je met één woord kunnen kenmerken:
Corona.

Maar er is natuurlijk meer aan de hand geweest .

De bestorming van het Capitool bijvoorbeeld. Dat dieptepunt in de Amerikaanse democratie.

Vanuit alle staten van de VS waren de aanhangers van Donald Trump die ochtend van de zesde januari(2021) opgetrokken naar Washington D.C.

Gebioologeerd door Trimps wanstaltige leugen dat de Democraten hem beroofd hadden van zijn verkiezingsoverwinning.

De hele wereld kon die dag op TV zien waarop deze 'demonstratie pro Trump' op uit liep. Er vielen 5 doden en talloze gewonden. Het bracht sterk in herinnering de lynchpartijen op zwarte mensen van nog niet eens zo heel lang geleden in de VS. Eigenlijk heeft het maar een haar gescheeld of het was die die dag de massaalste lynchpartij geworden in de VS ooit!

Maar tegenover het Capitool stond het Pantheon...

Daar werd op 30 november de Amerikaans-Franse artieste Josephine Baker (1906-1974) 'bijgezet'. Als eerste vrouw, als eerste zwarte vrouw.

Tijdens een plechtige ceremonie in aanwezigheid van president Macron werd een grafkist het Panthéon binnen gedragen. De kist bevatte aarde van de plaatsen waar Joséphine Baker heeft geleefd ,want haar stoffelijk overschot bleef in Monaco begraven op verzoek van de familie.

In 1925 begon haar fameuze optreden in Parijs. Vrijwel naakt, enkel gekleed in haar bananenrokje,voerde zij met haar slanke, lenige lijf haar extravagante, vaak hoogst humoristische dansen uit. Op de, helaas, schaarse filmpjes die er van haar optredens bewaard zijn, brengt zij hele menigten tot extase met haar vitale vrolijkheid. Het zijn oerwilde dansexplosies, maar ze zijn allerminst banaal. Het zijn wonderen van verrukking.

De zangeres, danseres, actrice en vooral dus *revue-ster* groeide uit de tot een van de meest fameuze artiesten van Europa .

Josephine Baker was al eerder geëerd en wel met het *Croix de Guerre* wegens het verzetswerk, dat zij tijdens de Tweede Wereldoorlog voor de Résistance heeft gedaan.

Maar haar activisme bleef niet tot Frankrijk beperkt. Ze trok zich het lot van de Afro-Amerikaanse bevolking in haar *homeland*, de VS, zeer aan. Ze was fel anti-segregatie. In 1966 liep ze naast Maarten Luther King in fameuze Mars op Washington, waar ze toen de enige vrouw was, die de menigte heeft

toegesproken

Het Eerbetoon aan Josephine Baker bracht bij mij in herinnering de wonderbaarlijke reis naar het dorp Le Carla Bayle in Frankrijk, die ik als raadslid uit naam van de gemeente Rotterdam in Oktober 1995 mocht maken. Want in die reis speelde (de schim van) Josephine Baker een rol,

De Franse politicus Jacques Chirac was in 1995 *President de la Republique* geworden en had besloten *pour la gloire de France* atoomproeven te houden op de atol Mururoa in de Stille Zuidzee.

Volkomen overbodige proeven. Alleen maar om de wereld te laten zien dat Frankrijk nog steeds een grote mogendheid, c.q. een atoommogendheid, was. . .

Rotterdam had zich begin Jaren Tachtig tot *atoomvrije* gemeente verklaard. Dat schiep verplichtingen, vond ik. Een Rotterdams protest tegen de kernproeven van Frankrijk, onze partner in de EU, op de atol Mururoa diende mijns inziens dan ook niet uit te blijven.

Maar hoe dat protest adequaat te uiten...?

Wat was bv. het meest zinvolle aanspreekpunt in Frankrijk voor een Rotterdamse protest ? De gemeenteraad van onze *zusterstad* Lille, zou je zo zeggen.

Maar ... in Lille, de enige zusterstad die Rotterdam er in Frankrijk op na houdt, had men toentertijd een uitgesproken afkeer van Rotterdam vanwege het drugstoerisme van jongeren uit die stad richting Spangen. ¹

In Lille heerste namelijk de mythe dat het hier te Rotterdam een wààr drug-paradijs was.

Volgens de Spangense kastelein Rinus Vis kwam dat doordat er ooit eens een container cocaïne onder het bewind van de toenmalige procureur-generaal van het Gerechtshof in Den Haag Winnie Sorgdrager was 'doorgelaten' in de haven van Rotterdam en door een stommiteit te Rotterdam op de markt gebracht. ²

En die partij bevatte *coke* van een zodanige kwaliteit, dat binnen het junk-circuit van Europa de stellige mening bleek te hebben postgevat dat het hier tin Rotterdam het *Land van Cocagne* was! In Rotterdam moest je zijn!

Gelukkig voor vredelievend Rotterdam bestond er nog èèn ander Frans aanspreekpunt, zo ontdekte ik.

In 1989 had namelijk de stad Rotterdam met het dorp Le Carla in de Franse Pyreneeën (682 inwoners...) een Verdrag van Eeuwigdurende Vriendschap gesloten, een *Pacte d' Amitié Eternelle*...

Wat?

Dat komt, omdat Pierre Bayle daar geboren is, Rotterdams meest vooraanstaande filosoof na Erasmus. Deze Hugenoot was door de Zonnekoning uit Frankrijk verbannen wegens zijn verlichte ideeën, en woonde sindsdien in onze stad.

Deze Pierre Bayle (1647-1706) heeft een groot en veelzijdig oeuvre op zijn

naam staan, o.a. als schrijver van de *Dictionnaire historique et critique*, waarin alle vraagstukken betreffende maatschappelijke theorieën, instellingen en wetenschappen van zijn tijd met de maatstaf van de menselijke rede te lijf werden gegaan. Als zodanig was hij de voorloper van de Encyclopedisten, van Voltaire, d'Alembert en Concordet .

Zijn naam leeft in Nederland nog voort in de jaarlijkse prestigieuze 'Pierre Bayle-lezing' en in de Pierre Bayle-prijzen voor Kunstkritiek.

Wie het kleine niet eert, is het grote niet weerd.

Ik stelde de toenmalig Rotterdams burgervader Bram Peper voor om ons middels een open brief over de ongewenstheid van de Franse kernproeven te richten tot de Maire van Le Carla-Bayle, en dit schrijven te doen publiceren in het plaatselijke blad aldaar in de Pyreneeën, *La Dépêche du Midi*....

Dat was, zowaar, O.K.!

Maar toen ik vervolgens voorstelde dat Burgervader ook daarheen zou afreizen om aldaar de brief aan de mensen van Le Carla in hoogst eigen persoon voor te lezen, antwoordde hij, met de verrukkelijke kortafheid, die deze Beets- Bomansiaanse Haarlemmer zo kenmerkt ('Een nurks in de Haarlemmerhout'):: " Ga zelf!"

En dat heb ik gedaan.

Tenslotte vertegenwoordig ik de *revoludieke* traditie van politiek bedrijven...

De democratie weer *lyrisch* maken... De Poëzie terug in de politiek!

Pierre Bayle, here i come!

En dus geschiedde het dat ik achter Toulouse hoger en hoger de bergen in steeg in gezelschap van radioverslaggeefster Caroline Dijk. Caroline was afgestudeerd op een scriptie over Pierre Bayle en had de opdracht een documentaire te maken voor Stadsradio Rotterdam van onze wonderbaarlijke reis. En plots, begreep ik, dat het om *mèèr* ging dan om Mururoa. ik was in het voormalig land der Katharen beland – de *zuiveren* in de leer van Christus, de *parfaits* – ik was beland in de Languedoc.

En niet om het een of ander, maar op Schiphol was het *spiritueel* al gelijk raak. Daar zag ik plots een heer met een keppeltje op, die zozeer op Opperrabbijn Soetendorp leek, toen welbekend van TV, dat ik mij gedrongen voelde hem aan te spreken ,en bij wijze van spreken 'de zegen over over onze reis te vragen' ...

Ik citeer hier Caroline Dijks (niet al te duidelijke) bandopname:

Rabbijn Soetendorp: " Ik ben net de hele nacht doorgereisd vanuit Los Angeles, en daar heb ik aan een conferentie deelgenomen van mensen ,die kind zijn

geweest in de Tweede Wereldoorlog. En als je overlevende bent, dan ben je nog mèèr overtuigd dan wie ook van de noodzaak om alles te doen opdat de wereld overleeft. En als er al èèn bedreiging is die de mensheid op dit ogenblik heeft, dan is het de dreiging van een atoomexplosie. Er hoeft er maar èèn te zijn, en dan...Ik hoop daarom dat het initiatief van uw stad succes heeft, endat men eindelijk zal luisteren, dat men zich niet afsluit in een soort arrogantie, die de laatste tijd zo sterk heerst in Frankrijk en niet alleen in Frankrijk... want als deze proeven blijven doorgaan, dan is er natuurlijk grote kans dat andere landen zullen volgen. En daarom is nu uiterst belangrijk dat men zich niet moedeloos laat maken door het feit dat er tot nu toe niet naar ons protest is geluisterd.

Bij ons zijn net de ...feestdagen te einde.. en het thema van die feestdagen is Inkeer en Terugkeer...dus het is een bewijs van kracht, wanneer je terug komt van een besluit, dat blijkt nièt een goed besluit te zijn geweest.. dus het is niet een bewijs van zwakte om toe te geven in dit geval, maar het is juist een kwestie van kracht !"

Gesterkt door rabbijn Soetendorps woorden gingen wij het vliegtuig in. Om zeven uur stipt die avond landden wij in Toulouse , waarvan het zogenaamd nog een uur (per huurauto) de bergen in was. We kwamen heel wat later aan, vooral ook, omdat niemand, werkelijk niemand, daar in dat stukje achteraf-Frankrijk, in het schemerduister van die oktoberavond, van het bestaan van Le Carla-Bayle gehoord scheen te hebben... Maar de pré-Pyreneën waren ons genadig. Plots bij eens scherpe bocht bevonden wij ons oog in oog met een reusachtig neonverlicht bord langs de weg:

LE CARLA BAYLE

*Titulaire d'un Pacte d'Amitiè Eternelle
avec Rotterdam, Pays-Bas*

We waren er!

Het dorp zelf lag inmiddels al in diepe rust. Met de Gallische Haan op stok. Niemand was nog op, behalve de burgemeester dan, Jean-Luc Couret. Een dertiger, van beroep fysiotherapeut. 's Ochtends verzorgde hij de knoken van de oudjes van Le Carla Bayle en 's middags voerde hij zijn taken als burgemeester uit. Of andersom. Dat ben ik even kwijt.

Hij bracht ons na enige gul geschonken glazen wijn naar onze slaappleats, 15 kilometer verderop.

Want Le Carla- Bayle was zo toentertijd zo piepklein dat het zelfs geen eigen hotel(letje) had. ³

Onze slaappleats bleek *Le Tustet* te zijn, een herenboerderij, gedreven door een Zweeds echtpaar. Ex-managers uit de reclame-wereld, die de rat-race zat, wijnboer waren geworden. En die daarbij in hun pittoreske opstal als nevenverdienste kamers-met-ontbijt verhuurden aan toeristen.

Ik citeer wederom het bandje (Opname: de volgende morgen):

K.: " We staan hier voor *Le Tustet*, een huis met een prachtig uitzicht op de Pyreneeën, en voor alle vensters van dit huis blijken overal, werkelijk overal, de letters H.C. in sierlijk smeedijzer aangebracht. Het zijn de initialen van *Henri Castriopatte* (4), een Fransman van Griekse afkomst, een schatrijke koffiehandelaar, die in de Jaren '20 Josephine Baker naar Frankrijk heeft gehaald...en Josephine Baker heeft hier dus ook daadwerkelijk gewoond. Sterker nog het bed waarin ik heden de nacht heb doorgebracht WAS het bed van Josephine Baker... ! Haar portret in bananenrokje hingt er in groot formaat boven.

Eigenlijk nog meer bijzonder dan onze ontmoeting met rabbijn Soetendorp op Schiphol.

Want mevrouw Josephine, *la Tumulte Noire*, die is toch niet enkel en alleen bekend geworden om haar verregaand naakt optreden als 'leading lady' , in oktober 1925, van de *Revue nègre* in het Théâtre des Champs Elysées! (" *No one had ever witnessed such unbridled sex on a stage !*")

Ze is dat zéér zeker ook... om het door haar gesticht gezin van twaalf geadopteerde kinderen van allerlei kleur en ras, het Regenboog-gezin, op het Chateau de Milandes.

Als dié vrouw niet spiritueel is geweest...

C: " Soms ook nog erotisch gedroomd, meneer K., nu u de nacht in het bed van Josephine Baker hebt mogen doorbrengen?"

K: " Als links gericht poëet -politicus droom ik uitsluitend van een betere wereld, mevr. Dijk!"

Over spiritualiteit gesproken! De oude ketterse (kathaarse) spiritualiteit is, gelukkig, nog niet geheel vergaan in de Comté de Foix, zoals die streek daar in de pré-Pyreneeën heet. Zo wijkt de bevolking van Le Carla-Bayle qua samenstelling nogal af van de rest van Frankrijk. Ze is bijvoorbeeld niet alleen overwegend protestant, maar ook nog eens rood. Onder de vijftien (!) gemeenteraadsleden was slechts èèn *Chiracien*, de rest: Parti Socialiste.

En *een roos is een roos is een roos!* De Parti Socialiste greep de komst van ondergetekende dan ook gretig aan voor een druk bezochte protest-meeting.

We citeren wederom het bandje.

Aan het woord is Jean-Luc Couret, Maire van Le Carla-Bayle.

Jean-Luc: " Mesdames et messieurs. Mes chers cocitoyens, mes chers amis. Je suis tout particulièrement heureux de vous accueillir dans la salle du conseil municipal, ce soir, afin de recevoir avec vous monsieur Manuel Kniekens, qui represente la mairie de Rotterdam et son maire monsieur Bram Piepeur et Caroline Dieke qui est journaliste à Rotterdam dans une radio..."

(Harmonica muziek zwelt aan, geluid van Pepers brief die wordt geopend, de stem van Jean-Luc Couret...)

Jean-Luc Couret leest dan de brief van Bram Peper voor. Hier volgt gemakshalve, de tekst in het Nederlands:

Maire du Carla-Bayle
Monsieur Jean-Luc Couret
Mairie de Carla -Bayle
Place de l'Europe
09130 Le Carla-Bayle
France

Rotterdam, 12 Oktober 1995

Geachte collega,

Frankrijk is op 6 september j.l. begonnen met de eerste van een serie van acht kernproeven op het atol Mururoa in de Stille Zuidzee.

Het voornemen om deze proeven te houden, heeft de afgelopen tijd een internationale golf van protesten te weeg gebracht. De acties van de milieu-organisatie Greenpeace zijn daar publicitair de meest duidelijke voorbeelden van. Ook de Nederlandse regering heeft hieromtrent reeds eerder haar teleurstelling uitgesproken

Velen voelen zich bedreigd door deze proeven.

Zoals ook in Le Carla-Bayle en in andere delen van Frankrijk, bestaat er in onze stad een brede verontrusting en diepe teleurstelling met betrekking tot het nemen van deze kernproeven. Een opvatting die eveneens sterk leeft bij leden van de gemeenteraad van Rotterdam. In onze optiek achten wij de serie kernproeven zowel vanuit het oogpunt van non-proliferatie als van milieubescherming ongewenst.

In dit kader hopen wij uiteraard dat de overige kerwapenstaten hierin geen aanleiding zullen vinden om hun nucleaire testprogramma eveneens te hervatten. Dit is temeer van belang aangezien er al sinds januari 1994 in de Geneefse Ontwapeningsconferentie onderhandelingen worden gevoerd om te komen tot een verdrag dat alle kernproeven over de gehele wereld verbiedt. Deze onderhandelingen, waarin onder andere alle kernwapenstaten participeren, hebben inmiddels goede voortgang gemaakt. Wij vrezen echter dat deze vorderingen in gevaar kunnen worden gebracht door het tussentijds hervatten van dergelijke proeven. Ten aanzien van het milieu vrezen wij dat kleine veranderingen in het ecosysteem op de langere termijn, grote gevolgen zullen hebben voor ons leefklimaat. En van de aarde zijn wij allen in gelijke mate afhankelijk.

Het leven en werk van de grote filosoof Piere Bayle ligt ten grondslag aan onze gemeenschappelijke verbondenheid die uiteindelijk vorm heeft gekregen door de gezamenlijke ondertekening van een Pacte d'Amitiè Eternelle tussen Le Carla-Bayle en Rotterdam. Dit is tevens de reden dat wij de vrijheid hebben durven nemen U op de hoogte te brengen van de verontrusting en de teleurstelling onder de Rotterdamse bevolking omtrent de hier bovengeschetste activiteiten van de Franse overheid.

Namens de bewoners van Rotterdam spreek ik hierbij de hoop uit dat de Franse President het moedige besluit zal nemen de andere kernproeven af te gelasten, en daarmee een belangrijke bijdrage te leveren aan de wereldvrede en het welzijn van alle mensen.

Inmiddels verblijf ik

Hoogachtend
Dr A.Peper
Burgemeester van Rotterdam

(Luid applaus)

HARMONICA MUZIEK

Caroline (voice-over): " De ceremonie was plechtig, maar te lang om hier in z'n geheel uit te zenden. Jean Luc Couret was in elk geval zeer ingenomen met de brief uit Rotterdam. Want ook de Maire van Le Carla Bayle en zijn cocitoyens veroordelen de Franse kernproeven op Mururoa en vinden dat hun regering de proeven moet staken. *Immédiatement!* "

Tot onze verrassing waren zowel de Franse televisie als de Franse radio ruim aanwezig en zeer geïnteresseerd in het Rotterdams protest. Hier was natuurlijk de gelukkige coïncidentie debet aan dat Pierre, de broer van maire Jean-Luc Couret correspondent is van het persagentschap Reuther... ja, er rustte waarlijk zegen op onze expeditie.

(Geluid van glazen en geroezemoes)

C: " Het was een bijzonder ontroerende ceremonie, nietwaar, meneer K.?"

K.: "Zeker, de Maire heeft... overduidelijk diepe verontwaardiging uitgesproken over de Franse kernproeven. Er is gezegd dat hier in Frankrijk, het overgrote deel van de mensen er ook tegen is, en dat we dat aan de heer Peper moet overbrengen...dat ze blij zijn dat deze brief er is, omdat het hun steunt in hun eigen verzet tegen de kernproeven. "

C: " We gaan nu het volgende ritueel in, dat betekent dat we *le verre d'amitié* moeten heffen."

K.: " Ze hebben hier hele goede wijnen, waarvan ik o.a. bij de lunch aangeboden door de Maire al uitbundig heb mogen genieten, zozeer zelfs dat ik achterin de auto, zoals u weet, tijdens onze sight-seeing-tour naar de stad Foix zelfs in een lichte sluimer ben geraakt..."

C (*lacht*):" Is er een last van uw schouders gevallen, nu uw bijzondere missie is volbracht?"

K.: Zeker. Het wàs inderdaad een bijzondere opdracht. Mooi maar zwaar... Er zit inmiddels een grote knoop *_noeud_* in mijn tong van al dat *parler Francais!* En bovendien, ik heb me onderweg hier naartoe natuurlijk toch wel eens in gemoede afgevraagd, wat ben ik begonnen?... Stel, die mensen in Le Carla- Bayle zijn van het reactionaire soort... Ik had, moet ik bekennen, ergens in m 'n achterhoofd, van die Pyreneeën toch een raar zwart beeld Dat daar enkel een soort schaapherders zou leven...Primitieve, geestelijk achtergebleven lieden... die de macho-attitude van president Chirac misschien juist zouden toejuichen...Hoe meer atoomproeven, zogezegd *pour la gloire de France*, hoe liever!

Loop ik niet het risico van een ijskoude ontvangst, vroeg ik me af?

Maar dat is juist nièt het geval gebleken. Integendeel. De mensen zijn hier werkelijk helemaal bij de pinken. Het is een gemeente waar de Parti Socialiste aan de macht is en die naar mijn indruk heel wat linkser dan onze heden-daagse PvdA. Nee, er is niks mis met de mensen van Le Carla-Bayle.

Dus dat er een last van mij afgevallen is, dat is zeker. ..".

HARMONICAMUZIEK STOPT

Harmonicaspeler:" C'est ca..! "

De Mururoa-meeting werd dus gretig bezocht, daar in Katharenland. Men kon zijn mening eindelijk eens laten blijken, en dat luchtte (enigzins) op.

Want de gewone mensen in Frankrijk stonden toen tegenover de proeven net zo machteloos als wij in Nederland.

Want ofschoon de meerderheid (60 %) van de Fransen tegen de atoomproeven was, had die geen jota in te brengen.

De President beslist immers inzake defensie (en buitenlandse zaken) en niemand anders.

Maar wat als Nederland nu eens ook kernkoppen zou bezitten en een atol à la Mururoa in de Zuidzee... zou onze regering dan ook...?

Ik zou willen dat ik twijfel koesterde.

¹ Het anti-Nederlandse sentiment was in Frankrijk toen wijd verbreid.

'Het is een schande, dat een reus als Frankrijk lijdzaam moet toezien, hoe een dwergje als Nederland de poten van onze maatschappij doorzaagt...'

Het Vervolg, de Volkskrant, 24 Juni 1995

² Zie het verslag van de zgn. Commissie van Traa inzake opsporing, Enquêtecommissie opsporingsmethoden. Den Haag, 1996, blz. 266-268

³ Dat is veranderd. Zo heeft mij Caroline Dijk meegedeeld. Ze heeft recent het dorp nog eens bezocht. Jean Luc Couret, nog steeds burgemeester daar, heeft succesvol toerisme naar het dorp weten te halen. En liefst 80 Ama's, jeugdige asielzoekers, in die sector werk weten te verschaffen.

Caroline maakt op dit moment een filmdocumentaire over Le Carla Bayle en het Ama-project..

4 Josephine Baker was polyamoureuus. Met sommige van haar mannen is zij gehuwd geweest. In volgorde William Howard Baker (in 1921), Jean Lion, (1937-1940), de orkestleider Jo Bouillon (1947-1964) en Robert Brady (1973 - 1974).

Daarnaast had zij ook veelvuldig amoureuze relaties met vrouwen, waarvan de bekendste zijn de Franse schrijfster Colette en de Mexicaanse schilderes Frida Kahloo.